

Veřejná konzultace ke Státní politice životního prostředí 2030

V červenci 2020 proběhla 2. veřejná konzultace k návrhu nového strategického dokumentu „Státní politika životního prostředí 2020–2030, s výhledem do roku 2050“ (dále jen „SPŽP 2030“). Do veřejné konzultace se zapojilo celkem 65 subjektů. Nejvíce podnětů bylo vzneseno v sekcích Obecné připomínky a 1.1 Voda. Respondenti často zdůrazňovali nutnost osvěty obyvatel k šetrnějšímu chování, revize nastavení finančních nástrojů (např. pro snížení odběrů vody, využívání brownfieldů, změnu využívaných paliv), environmentálně zaměřeného nastavení dotací. Kládli důraz na změnu klimatu a potřebu přizpůsobení se jí. Dále doporučovali lepší spolupráci mezi ministerstvy, přijímání dalších opatření v energetice a dalších oblastech.

MŽP děkuje všem respondentům za jejich účast na veřejné konzultaci.

S ohledem na blížící se konec platnosti Státní politiky životního prostředí (SPŽP) ČR 2012–2020, zahájilo Ministerstvo životního prostředí (MŽP) v roce 2019 přípravu nového dokumentu s názvem „Státní politika životního prostředí 2020–2030, s výhledem do roku 2050“ (dále jen „SPŽP 2030“). Jako podklad byly zejména využity podněty z 1. [veřejné konzultace 2019](#), z Vyhodnocení SPŽP 2012–2020 a z analýzy stavu životního prostředí.

Návrh SPŽP 2030 byl 10.7.2020 zpřístupněn široké veřejnosti na webových stránkách MŽP. Široká veřejnost mohla své poznámky či návrhy k dokumentu zaslat formou internetového dotazníku do 31. 7. 2020. Otázky v dotazníku odpovídaly struktuře SPŽP 2030, byly tedy vztaheny ke 3 prioritním oblastem (Životní prostředí a zdraví, Přejchod ke klimatické neutralitě a oběhovému hospodářství, Příroda a krajina) a 10 tématům (např. Voda, Ovzduší, Rizikové látky, atd.). Nad rámec této struktury byla možnost vznést i obecné připomínky k dokumentu.

MŽP obdrželo celkem 65 odpovědí zahrnující příspěvky jak od jednotlivých občanů, tak i z řad akademických institucí, státních institucí, podniků, nestátních neziskových organizací. Nejvíce podnětů v různé míře konkrétnosti se vztahovalo k dokumentu obecně a významný zájem byl i o téma 1.1 Voda. Naopak nejméně komentovaná byla témata 1.4 Hluk a světelné znečištění a 1.5 Mimořádné události.

Obecné

V obecné části se bylo možné vyjádřit ke struktuře, úvodní kapitole, formulaci cílů, vizí, ale i upozornit na chybějící témata atd. Často se vyskytovaly námitky k formulaci cílů dokumentu, a to oběma směry – dokument je příliš optimistický a navržené cílové hodnoty nebude možné dosáhnout vs. dokument je málo konkrétní a neambiciózní (nejsou nastaveny dostatečně přísné cílové hodnoty indikátorů). Především v oblasti uhlíkové neutrality by cíle SPŽP 2030 měly být více ambiciózní.

Respondenti upozorňovali na potřebu podchytit naléhavost změny klimatu a tím i nutnost změny v hospodaření s vodou - zachytávání dešťových srážek (problematika staveb nových

budov na místo žádoucího využití brownfields, aplikace zelených střech), zavádění oddílné kanalizace či kořenového čištění odpadních vod. Dále pak respondenti doporučovali zavádění či zlepšování nástrojů realizace SPŽP jako je pomoc obcím s vytvářením plánovacích dokumentů, změny legislativy s negativním dopadem na životní prostředí a další.

Oblast 1: Životní prostředí a zdraví

Podle mínění respondentů je vhodné v dokumentu vysvětlit přesah životního prostředí (vč. vlivu změny klimatu, problematiky mikroplastů a dalších) do některých aspektů zdravotnictví a zmínit pozitivní funkci venkova. Dále podněty směřovaly k systému zemědělských dotací, aby byly udělovány jen zemědělcům, kteří nezneužívají pesticidy a průmyslová hnojiva.

Voda

Respondenti se zaměřili na mnoho různých aspektů, jak efektivněji vodu využít, zlepšit její kvalitu a zvýšit kvantitu. Za účelem zabránit plýtvání vody, dotazovaní navrhli zaměřit se na snížení spotřeby, penalizovat hospodáře za využívání pitné vody v případech, kdy by mohla být využita šedá voda a vyvarovat se stavbě betonových přehrad, které zamezují vsakování vody do půdy. S cílem zlepšit kvalitu vod respondenti navrhovali zařazení nových technologií na čištění vody, penalizaci za využití pesticidů znečišťující podzemní vody a za znečištění vodních toků. Dále bylo zmíněno i odbahňování nádrží, rozvoj vodní dopravy a aplikace větrolamů jako významných krajinných prvků.

Ovzduší

Mnoho poznámek ohledně ovzduší a jeho znečištění se týkalo dopravy. Dotazovaní navrhovali různé způsoby, jak omezit či zlepšit dopravu, a tak zredukovat znečištění ovzduší. Mezi návrhy zazněla přísnější kontrola emisních filtrů dopravních prostředků, omezení letecké dopravy, dotace na čistou pozemní hromadnou dopravu a preference železniční a silniční dopravy. Jiné odpovědi zahrnovaly zvýšení dotací na obnovitelné zdroje. Nově byly do dokumentu zahrnuty i sypké materiály, jako zdroj fugitivních emisí, a mezinárodní harmonizace legislativních nároků na řízení kvality ovzduší a rozšiřování účinných soustav zásobování tepelnou energií.

Rizikové látky

Za látky nejvíce ohrožující životní prostředí respondenti považují pesticidy. Často se vyskytovaly návrhy na omezování jejich využití, snadnějšího zjištění pesticidů použitých při pěstování či výrobě a obsažených v prodávaném zboží. Dále padla doporučení k uložistím těžebního odpadu, pravidlům pro výrobu z recyklovaných plastů, či emisím z uhelných elektráren. Také byla zdůrazněna pomalá sanace ekologických zátěží.

Hluk a světelné znečištění

Většina účastníků identifikovala jako hlavní zdroj hlukového znečištění silniční a železniční dopravu. Jako řešení bylo navrhováno rozšíření výstavby zeleně kolem silnic za účelem omezení silničního hluku, lokální zahloubení železniční tratě, upřednostnění železniční dopravy nad silniční a implementace legislativní úpravy omezující techniku s vysokou hlukovou a emisní zátěží.

Respondenti akcentovali vliv světelného znečištění na poruchy spánku. Jako možná řešení problematiky světelného znečištění navrhovali využívání teplejších (oranžových) zdrojů světla pro ochranu nočního života, časově omezené osvětlení památek a dále vybavení lidských sídel osvětlením s pohybovými čidly, která by rozsvěcovala venkovní světla pouze při detekování pohybu.

Mimořádné události

Respondenti doporučili analyzovat možnosti systematické prevence mimořádných událostí a dále konkrétní způsoby předcházení a řešení různých situací, vč. prevence přírodních požárů. Pro snížení dopadů meteorologických extrémů, jako jsou vlny veder, navrhovali např. navýšit množství zeleně, vč. komunitních zahrad. Jako zásadní považují šíření osvěty mezi občany.

Sídla

Podle respondentů je největší problém lidských sídel výstavba nových budov a skladových prostor na úrodné půdě. Respondenti apelovali na častější a efektivnější využití brownfieldů, které lze podpořit uplatněním diferencovaných daní z nemovitostí. Zdůraznili, že realizací a sdílením příkladů dobré praxe v rámci modro-zelené infrastruktury lze tlumit dopady změny klimatu a podpořit biodiverzitu v sídlech. Další návrhy obsahovaly např. propagaci vertikálních zahrad, nízkoenergetických domů, promyšlené plánování, zejm. „podzemní“ urbanismus, používání propustných ploch, rozšíření cyklistické infrastruktury a využívání dešťové vody.

Oblast 2: Přechod ke klimatické neutralitě a oběhovému hospodářství

Většina připomínek ke klimatické neutralitě se týkala energetiky, zejm. odstavení uhelných elektráren, ale i osvěty žáků již na základních školách (např. ohledně uhlíkové stopy), dosažení nulových emisí skleníkových plynů do roku 2030 nebo navýšení cíle pro obnovitelné zdroje energie.

U oběhového hospodářství směřovala doporučení na chování obyvatel, především k zaměření se na osobní zodpovědnost při třídění odpadu. Respondenti vyžadovali přísnější dohled na transparentnost původu produktů (uváděním země původu) a systémovou prevenci vzniku odpadu. Další doporučení se týkala omezení výrobků na jedno použití, ale i rozvoje nehmotných účtenek a rozšíření konceptu bezobalových potravin i ve větších obchodních řetězcích.

Přechod ke klimatické neutralitě

Řada respondentů zdůraznila nutnost dosažení klimatické neutrality v ČR a navrhovala způsoby, jak k tomu přispět. Z obdržených podnětů jde např. o snížení celkové spotřeby energie, využití obnovitelných zdrojů energie. Konkrétně šlo o rychlejší rozvoj OZE, vyšší počet větrných turbín a lepší nastavení legislativy pro instalaci fotovoltaické elektrárny (FVE). V oblasti energetiky se dále jednalo o podporu soustav zásobování tepelnou energií, výstavbu akumulčních systémů, problematiku dovozu biomasy ze zahraničí, podporu komunitní energetiky a nedostatečné nastavení budoucí spotřeby energie.

Další podněty uváděly snižování tepelných ztrát, revizi daňového systému (sazby na paliva, vyšší zdanění dopravy zejm. dálkové přepravy zboží), podporu nákupu vozidel na alternativní pohony (mj. i vodík), rozšiřování lesních ploch vázajících uhlík. V souvislosti s rozvojem jaderné energetiky

byl zdůrazněn problém vzniku radioaktivního odpadu. V rámci osvěty byla zmíněna kampaň „Fakta vs. mýty o stavu klimatu“.

Přechod na oběhové hospodářství

Dotazovaní dokumentu vytýkali nedostatečné zaměření na hierarchii způsobů nakládání s odpady, konkrétněji na prevenci vzniku odpadu, plýtvání a důslednou recyklaci komunálního odpadu. Zde respondenti navrhli zaměřit se např. na bezobalové nakupování, využití zálohovacího systému, prodloužení záručních lhůt u elektroniky, regulaci reklam. Dále se zaměřit na osvětu obyvatel, preferenci lokálních potravin, recyklaci vody, zákaz skládkování využitelných odpadů, vývoj nových materiálů s ohledem na jejich potenciální negativní vliv na životní prostředí (např. pyramida hodnot biomateriálů a jejich podpora).

Oblast 3: Příroda a krajina

Většina respondentů zdůraznila, že je potřeba zvýšit ochranu krajiny. V rámci ní by se měly zpřísnit postihy za znečišťování. Tyto návrhy doporučovaly např. širší spolupráci Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství, která by se uplatnila konkrétně v otázkách zemědělství (podpora menších zemědělských společností, ekologické zemědělství, zachování mokřadů a tůň jako součást zemědělského půdního fondu, a podpora krajinných prvků), v ochraně oblastí přirozené akumulace vod a v lesnictví (problematika používání olova, důraz na druhovou skladbu lesa, metodická podpora vlastníků, vymáhání přestupků proti přírodě a krajině). V ČR je také nutné zvyšovat počet a rozlohu bezzásahových území a podpořit vybavení a vyšší pravomoc strážců pro dodržování pravidel v chráněných krajinných oblastech.

Ekologicky funkční krajina

Kromě připomínek zahrnutých již v bodech výše respondenti navrhli realizaci opatření v zemědělství (zlepšení péče o půdu, odstranění meliorací, podporu ochrany a obnovy mokřadů, motivace zemědělců k využívání kompostu místo syntetických hnojiv), s přesahem do lesnictví (omezení používání těžké techniky, podpora agrolesnictví) a územního plánování (pozemkové úpravy jako indikátor, rušení výjimek z poplatků staveb, ochrana půdního fondu, kompenzace zabrané půdy, vyjmutí ploch k zástavbě, pokud nebyly tak využity).

Zachování biodiverzity a přírodních a krajinných prvků

Za důležité respondenti uvedli jasně definovat, jak mají rybáři, myslivci, lesníci, zemědělci hospodařit (např. na základě dispozic půdy), a nutnost poskytovat jim odborné konzultace. Budování mimoúrovňových ekoduktů (přechodů) a zavádění technických řešení by mělo vést ke zlepšení migrační propustnosti stále více fragmentované krajiny. Dále byly zdůrazněny dopady celosvětového poklesu biodiverzity, což např. v případě ztráty polétavého hmyzu může představovat až ohrožení potravinové bezpečnosti. Pro podporu biodiverzity doporučovali chránit území Natura 2000, realizovat vhodná opatření např. k zadržování vody v krajině, a finančně podporovat obce k likvidaci invazních druhů, ale i získávat data ohledně nočního života.

Reakce MŽP

MŽP děkuje všem respondentům za jejich účast na veřejné konzultaci ohledně SPŽP 2030. Všechny zaslané odpovědi, náměty i doporučení byly pečlivě zváženy a většina z nich byla promítnuta do textu tak, aby zůstal zachován smysl dokumentu, jak byl uveden v úvodním slově dotazníku - nová Státní politika životního prostředí 2030 má představovat zastřešující strategický dokument v oblasti ochrany přírody, krajiny a jednotlivých složek životního prostředí. Detaily a konkrétní opatření, nastavení nástrojů a také horizontální i vertikální spolupráce musí být stanoveny v dílčích a tematických strategických dokumentech pokrývajících jednotlivá témata.

Na základě obdržených připomínek a požadavků od respondentů byly v úvodu dokumentu SPŽP 2030 nově zpřesněny informace (k veřejným konzultacím, k financování SPŽP, pandemii COVID-19), doplněny principy politiky životního prostředí (participace a zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách ŽP), k zajištění meziresortní spolupráce, a aktualizován text k socioekonomickému vývoji.

Pod témata z oblasti 1 (Životní prostředí a zdraví) byl nově doplněn přesah životního prostředí do některých aspektů zdravotnictví, a dále konkrétní formulace týkající se potenciálu nových schémat čištění odpadních vod, mezinárodní harmonizace legislativních nároků na řízení kvality ovzduší, analýza možné systémové prevence mimořádných událostí, pomalé sanace ekologických zátěží, prevence přírodních požárů a další. Na návrhy respondentů byla do seznamu úmluv doplněna Vídeňská úmluva na ochranu ozónové vrstvy.

V oblasti 2 (Přechod ke klimatické neutralitě a oběhovému hospodářství) se pak jednalo např. o doplnění pojmu uhlíkové stopy, podporu zachování ekonomicky i energeticky efektivních soustav zásobování tepelnou energií (SZTE), rozvoj akumulčních systémů, vázání uhlíku (LULUCF), využití odpadů jako možného paliva pro výrobu energie, podporu lokálních produktů, využívání příkladů dobré praxe, a další. Byla také upravena formulace o podhodnocení budoucí spotřeby elektrické energie jako hrozby pro dodržení klimatických závazků.

Do oblasti 3 (Příroda a krajina) byly upraveny formulace k ohrožení produkce potravin postupující ztrátou biodiverzity zejména v případě polétavého hmyzu a podpora šetrně hospodařících subjektů - včelaři. Jmenovitě pak byly uvedeny větrolamy jako významné krajinné prvky.

S ohledem na zamýšlenou povahu dokumentu SPŽP 2030, nebyly zapracovávány podněty, které byly v SPŽP již obsaženy, byť na jiném místě, než respondent očekával, a jejich doplnění by text neúměrně prodloužilo a znepřehlednilo. Některá doporučení obsahovala problematiku mimo tematické vymezení SPŽP nebo by jejich realizace negativně ovlivnila jiné cíle SPŽP. Zvažováno bylo i doplnění (typových) opatření, jejichž realizace je v předmětném období nereálná nebo v rozporu s jinými závazky a dokumenty ČR. Nebylo také možné akceptovat doplnění dalších doporučení, která byla pro úroveň státní politiky velmi dílčí nebo byla vhodná k zařazení do dílčích strategií, vč. strategických dokumentů ostatních resortů.

MŽP bude nadále prosazovat environmentální aspekty v meziresortní spolupráci. Konkrétní podněty mohou být zohledněny při zpracování dokumentů na nižších úrovních strategického plánování.